

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ РИЗИКИ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

В умовах нестабільного бізнес-середовища ризик виступає найважливішим елементом підприємництва на транспорті при впровадженні та використанні технічних і технологічних інновацій. Управління ризиком дозволяє уникнути не виправданих фінансових втрат і економічної неспроможності транспортної організації.

Управління ризиком в цілому можна розглядати як послідовне продовження і розвиток теорії про ризик, оскільки вивчення ризиків самих по собі має лише теоретичну цінність, тоді як практика підприємництва все більшою і більшою мірою вимагає від економічних суб'єктів активного підходу до аналізу ризиків та їх управління, як найважливішою складовою управління підприємством в XXI столітті. Багато вчених справедливо вважають, що усвідомлення практичної потреби в управлінні ризиком сучасними топ-менеджерами є головною і найпотужнішою двигун розвитку науки ризик-менеджменту, його фундаментальна основа і база для подальших дискусій і досліджень.

Дослідження діючої практики внутрішньофірмового управління ризиками в транспортних компаніях показало, що в даний момент, не дивлячись на ряд специфічних галузевих проблем і підвищений рівень ризикового фону, ризик - менеджмент існує лише у 10% представників даної сфери. Така ситуація, що збільшується наслідками фінансової та економічної кризи, не може не привести транспортні компанії до втрати прибутку, зниження ефективності функціонування бізнесу, а в ряді випадків, і до банкрутства [1; 2].

Численні аналізи сучасного стану транспортного бізнесу в Україні показують, що на даний момент він знаходиться в стадії розвитку і має ряд особливостей, що підвищують рівень ризикового фону. Будучи бізнесом безлічі невеликих компаній з досить обмеженими ресурсами, він функціонує в умовах високої конкуренції на галузевому ринку. Низька капіталомісткість і відсутність державного ліцензування спрощує процес появи на ринку нових компаній і додатково посилює конкуренцію. Транспортне обслуговування в Україні, в більшості випадків, не є комплексним, а правова база розвинена недостатньо, що обумовлює відносно низький рівень участі вітчизняних експедиторів в транспортному забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності [3; 4].

Природні процеси та людська діяльність є основними причинами існування ризиків.

На транспорті виділяють виробничі, комерційні, фінансові ризики, пов'язані з імовірністю виникнення форс-мажорних обставин у внутрішніх і зовнішніх середовищах організації. Разом з тим, слід виділити інноваційні ризики, які слід розглядати, якщо приймаються рішення по впровадженню і використанню технічних і технологічних інновацій, які передбачають отримання віддаленого (відстроченого) економічного результату.

Для всіх видів ризику характерним є фактор невизначеності, несподіванки, невпевненості в тому, що успіх прийде. Але ситуацію невизначеності не можна змішувати з ситуацією ризику, що, на жаль, робиться досить часто. Це різні ситуації, з різними критеріями вибору оптимального рішення.

Ризик виникнення небажаних подій при перевезеннях насамперед залежить від технічного стану транспортного засобу. Виробничий ризик також пов'язаний із виникненням форсмажорних обставин, за яких транспортному засобу або особам, що перебувають у ньому, загрожує небезпека, або транспортний засіб зазнав шкоди чи повністю зруйнований, або воно здійснило вимушену зупинку (посадку), не досягнувши пункту свого призначення (поза автотранспортним терміналом). Важлива особливість прийняття рішень полягає в необхідності враховувати вплив невизначених факторів та розглядати усі ймовірні наслідки альтернатив, що висувуються для вибору. Тому дуже важливим є розроблення моделей прийняття рішень в умовах невизначеності. Ці моделі забезпечують структуровану обробку інформації щодо наявної проблеми [5].

Оцінка безпеки, якою володіє суб'єкт господарювання - в даному випадку транспортне підприємство - тобто його знання, отримані ним або самостійно на основі досвіду і інтуїції, або спеціально виробляються шляхом проведення спеціальних досліджень ситуації, в тому числі за допомогою фахівців, визначають його почуття безпеки (небезпеки). У свою чергу почуття безпеки або спонукає суб'єкта до пошуку шляхів підвищення безпеки, досягнення її прийнятної рівня, або ж дозволяє переключити його активність і ресурси на інші цілі, якщо оцінки безпеки великі, тобто рівень небезпеки або тривоги низький.

Ефективне управління ризиками як складно структурованим об'єктом вимагає системного підходу. Головна мета системи управління ризиками в транспортній компанії, з позицій системного підходу, може бути визначена як максимізація прибутку при збереженні допустимого рівня ризику. До принципів управління ризиками, які складають основу блоку пропонованої методології системи можуть бути віднесені: науковість, керованість, комплексність, інтегрованість із загальною системою управління компанією, безперервність і динамічність.

Дані принципи відповідають новій парадигмі ризик-менеджменту, необхідними атрибутами якої є перехід від фрагментарної і епізодичної моделі управління ризиками до безперервної, інтегрованої і розширеної. Елемент системи - методичний інструментарій ризик-менеджменту спрямований на виявлення ризиків, визначення їх пріоритетності, місце в класифікаційній групі, формування ризикового профілю компанії, його динаміки. Компонент базові вимоги до прийняття рішень створює методичну основу для формування альтернатив управлінських рішень і найкращого вибору. Співвідношення цілей з завданнями і функціями управління і необхідність інформаційного забезпечення для визначення джерел, видів та методів управління зумовили включення цих елементів в блок організації системи управління ризиками [6].

Основна мета створення системи управління ризиком на транспортному підприємстві може бути сформульована таким чином: підвищити ефективність управління за рахунок своєчасного виявлення загроз як загальної безпеки підприємства, так і досягненню конкретних планових показників результату шляхом здійснення превентивних заходів щодо нейтралізації виявлених загроз.

Управління ризиками транспортних підприємств це певний процес ідентифікації цих ризиків, їх оцінки та аналізу сфер впливу і управління ризиками, спрямований на запобігання їм або ж мінімізацію їх впливу. Таким чином, метою управління ризиками на підприємстві має бути підвищення конкурентоспроможності за рахунок максимально повного виявлення існуючих для підприємства ризиків і нейтралізації їх впливу. При цьому, для забезпечення максимальної ефективності управління ризиками транспортної діяльності підприємства необхідно проводитися на основі детального прогнозування і планування. Тобто, в першу чергу, діяльність з управління ризиками на транспортному підприємстві має бути систематичною, а тому вона повинна базуватися на розробленій стратегії цього управління [5]. Аналіз ризику є частиною системного підходу до прийняття політичних рішень, процедур та практичних заходів у вирішенні питань попередження та зменшення небезпеки виробничих аварій та життя людини, захворювань або травм, збитків майна та навколишнього середовища [6].

В цілому, можна припустити, що для транспортних компаній найбільш ефективними методами оцінки є побудова карти ризиків шляхом використання шкали ймовірності і шкали значущості, розрахунку на їх основі індексів окремих ризиків, визначення сукупного рівня ризику і виявлення критичної зони по відношенню до ймовірних втрат виручки.

Пріоритетність даної моделі оцінки ризиків для транспортної компанії, обумовлена тим, що карта ризиків є потужним аналітичним інструментом для узагальнення даних про ідентифікованих ризиків компанії та визначенні їх пріоритетів, джерелом для створення економічної цінності і грає важливу роль в стратегічному і поточному плануванні.

Поглиблене вивчення проблем менеджменту у сфері транспорту з метою підвищення його надійності і ефективності повинно враховувати інтернаціоналізацію систем, управлінських інструментів, включаючи запобігання ризикам. Створений в даній роботі системний підхід пов'язаний з переглядом пріоритетів, поліпшенням розподілу і забезпечення стимулів приватного сектора економіки і її провідних секторів, зокрема, транспортного.

Отже, ідентифікація, аналіз, управління ризиком у транспортних процесах дає можливість проводити аналіз наявних та імовірних загроз на всіх стадіях транспортних процесів, розробляти заходи щодо їхнього зниження та попередження, а також оцінювати їхню ефективність. Розробка ефективної стратегії управління ризиками дає змогу транспортному підприємству ідентифікувати перспективи, проаналізувати власні сильні та слабкі сторони, виявити перспективи та загрози на ринку та прогнозувати власний майбутній стан.

Список літератури

- [1] В.Н. Садовський Принцип системності, системний підхід і загальна теорія систем [Текст] / В.Н. Садовський // Системні дослідження. – М. : Наука, 1978. – 389 с.
- [2] Управління процесами в транспортно-логістичних системах [Текст] / Под ред. А.Г. Некрасова. – М. : МАДІ, 2011. – 127 с.
- [3] К.Т. Джурбаев Формування системи управління ризиками транспортних підприємств [Текст] / К.Т. Джурбаев, П.В. Шеметов // Успіхи сучасного природознавства. - 2011. – № 12 – с. 640–644
- [4] Н.Б. Ермасова Ризик-менеджмент організації [Текст] / Н.Б. Ермасова. М. : Альфа-Пресс, 2009. – 240 с.
- [5] С.М. Ілляшенко Економічний ризик : навчальний посібник / С. М. Ілляшенко. – 2-ге вид., доповн. та перероб. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 220 с.
- [6] Ризики у транспортних процесах: навч. посібник / І. О. Ткаченко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 114 с.